

TÜRKİYE'DE MEYVE SUYU SEKTÖRÜ

Esra Çandır* • Kadir Süzme* • Nurdan Tuncal*

İlk meyve suyunun 1896 yılında üretilmesinden bu yana., aromatik ve ferahlatıcı özelliklerinden dolayı meyve suyuna olan talep sürekli olarak bir artış göstermiştir. İlk başlarda basit yöntemlerle ve düşük verimle elde edilen meyve suları, 1930'lu yıllara kadar küçük ve orta ölçekli işletmelerde üretilmekteydi. Ülkemizde meyve tür ve çeşitleri itibariyle büyük bir üretim potansiyeli bulunmasına karşın 1968 yılına kadar genelde imalathane düzeyinde olan tesislerde işlenen meyve miktarları düşük düzeylerde olmuştur. Nitekim Türkiye'de meyve suyu sanayii kapsamında yer alan tesisler olarak, 1927 yılında R. Minare, 1954 yılında Tamek, 1958 yılında ise Dimes ve Taskobirlik'in yatırım çalışmaları başlamış ve bunlar sırasıyla 1962, 1963 (2 tesis) ve 1968 yıllarında faaliyete geçirilmişlerdir. 1965 yılında, Tarım Bakanlığı'na bağlı araştırma kuruluşları, Ankara Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakülteleri'nin çalışmaları ülkemizde modern meyve suyu üretiminin başlangıcını oluşturmuştur. Halen günümüzde 30 firma 27 tescilli marka ile bu alanda üretim yapmakta olup, 1996 yılında Türkiye'nin meyve suyu ihracatı yaklaşık olarak 7.5 milyon \$'dır.

Ülkemizin iklim ve toprak yapısının her çeşit meyve üretimine uygun olması, yatırımcıları bu alanda yatırım yapmaya teşvik etmiştir. Ancak, gerek sanayiye dönük hammadde üretiminin başlangıçta düşünülmemiş olması, gerekse de bu pazarın yeterince incelenmemiş olması bugün üreticileri bazı sorunlarla yüzyüze getirmiştir.

* Gıda Mühendisi

Ayrıca, ilk başlarda kurulan tesislerin yeterli fizibilite çalışması yapılmadan kurulması, hem hammaddenin temininde, hem de teknolojik gelişmeleri izleme konusunda birtakım güçlükleri de beraberinde getirmiştir.

Meyve suyu üreticilerinin en önemli sorunu, hammadde sağlama konusunda yaşanmaktadır. Ülkemizde her ne kadar çeşitli türde meyve yetiştirilse bile, bu meyvelerin yetiştirilmesi, toplanması, istiflenmesi, depolanması ve taşınması sırasında gerekli hassasiyetin gösterilmemesi, hammaddelerin dolayısıyla da ürün kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Çoğu meyve türünde henüz sanayiye yönelik üretim yaygınlaşmamış olup, sadece birkaç firma artık alışılabilirlerin dışında farklı meyveleri de işletmeye yönelmiştir.

Meyveler, sofralık ve endüstriyel olarak sınıflandırılmaktadır. Sofralık tip, sanayi için uygun değildir. Ancak, Türkiye'de bu çeşit sınıflandırma yapılmadığından, üretici ne bulursa onu almak zorunda kalmaktadır. Bu da, Türk meyve sularının belli bir standardının oluşmasına engel olmaktadır. Birçok işletmede sofralık meyve çeşitleri pahalı bir maliyetle işlenmekte ve bunun sonucu olarak fiyatlar artmaktadır.

Meyve suyu sanayiinde kapasitelerin hesaplanabilmesi güçtür. Bu durum aynı üretim hattında işlenen değişik türlerin birçoğunda hasadın yıl içinde aynı dönemlere rastlamaları, meyve tedarikinde miktar, kalite ve fiyat yönünden uygunlukları, pazar talebine göre işlenen meyvelerin birbirlerinin alternatifi olabilmelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca meyvelerin sahip oldukları fiziksel, fizyolojik

ve buna bağı olarak uzun zaman depolanamaları ile tesislerde yıl içinde belirli dönemlerde işlenmelerini zorunlu kılmaktadır. Öte yandan işlenen değişik tür ve çeşitli meyveden elde edilen mamüllerin üretim sürecinde uygulanan teknolojik işlemlerin tek aşamada (meyve suyu ve pulp gibi) ya da birkaç aşamada (konsantrat ve nektar gibi) uygulanışı, mamül üretiminde meyve mamül randımanlarının farklı oluşu nedeniyle mamüller itibariyle kapasite miktarlarının belirlenebilmesi mümkün görülmemektedir. Bu bakımdan meyve suyu sanayiinde kapasite, genel olarak işlenen meyve miktarıyla ortaya konulmaktadır.

İçecek sektörünün bir diğer problemi ise iç pazar payının düşük olmasıdır. Diğer içeceklerle kıyaslandığında, meyve suyu tüketiminin çok düşük olduğu göze çarpmaktadır. Son beş yılda meyve suyu tüketimi kişi başına yılda 3-4 litreye ulaşmıştır. Nitekim gelişmiş ülkelerde kişi başına meyve suyu tüketimi yılda 20-30 lt. civarındadır. Buna karşın gazlı içecek tüketimi ise yılda 17 litre civarındadır. (Bu rakam Yunanistan'da 50 lt/yıl, İtalya'da ise 44 lt/yıl'dır.) Bu durum, tüketicilerde meyve suyu tüketiminin pek yaygınlaşmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu sektörde mamül üretim artışı, iç talebin yükseltilmesi yanında özellikle ihracat imkanlarına bağı bulunmaktadır. Nitekim 1990 yılında meyve suyu sanayiinde üretim artışı yönünde ve dış pazarlardaki taleplere göre bir kıpırdanma olmuştur. Bu gelişme ile 1990 yılında ülkemizde toplam 21.000 ton meyve suyu ve konsantresi ihracatı ile 25.624.000 \$ döviz sağlanmıştır. İhraç edilen elma ve vişne suları alıcıları Almanya, Hollanda ve ABD olmuştur.

Ülkemizde etkin bir kontrol ve denetim mekanizmasının tam olarak sağlanması durumunda, pazardaki kargaşa ve haksız rekabetin önüne geçilmiş ve meyve suyu sektörünün hak ettiği yere gelmesi bu şekilde sağlanmış olacaktır.

Kaynaklar

1. EKŞİ, A., 1997. Meyve Suyu Piyasası ve MEYED. Gıda ve Teknoloji. Yıl: 2, Sayı: 5-6, s.60.
2. BİNGÖL, Ş., 1993. Meyve İşletme Sanayiinde Girdi Sorunları ve Verimlilik. Milli Produktivite Merkezi Yayınları No: 485. Ankara.

1998 fuar takvimi

TARİH	FUARIN ADI	DÜZENLEYEN FİRMA/YER
17-20 Eylül	GIDA 6. Uluslararası Gıda ve Gıda İşleme Sanayi Fuarı	CNR Fuarcılık İstanbul
17-20 Eylül	SHOP DESIGN 3. Uluslararası Mağaza, Market Düzenleme ve Ekipmanları Fuarı	CNR Fuarcılık İstanbul
23-26 Eylül	AGRO-TECH '98 Uluslararası Tarım Teknolojileri ve Ekipmanları Fuarı	FS Fuarcılık Belediye Fuar Merk. Antalya
15-18 Ekim	ISUGA '98 (İstanbul 2. Uluslararası Gıda Sanayi ve Ticaret Fuarı) SETBİR Türkiye Süt Et Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği, Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası, TÜGİDER Türkiye Gıda İthalatçıları Derneği ile işbirliği yapılarak hazırlanacaktır.	TÜYAP Fuarcılık İstanbul